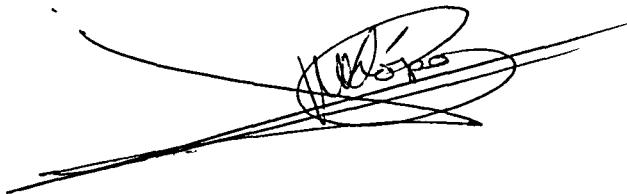

TESI DOCTORAL

TURISME RESIDENCIAL i TERRITORI: LA SEGONA RESIDENCIA A LES COMARQUES GIRONINES.

VOLUM PRIMER

Dirigida pel Doctor en Geografia
Francesc LOPEZ PALOMEQUE

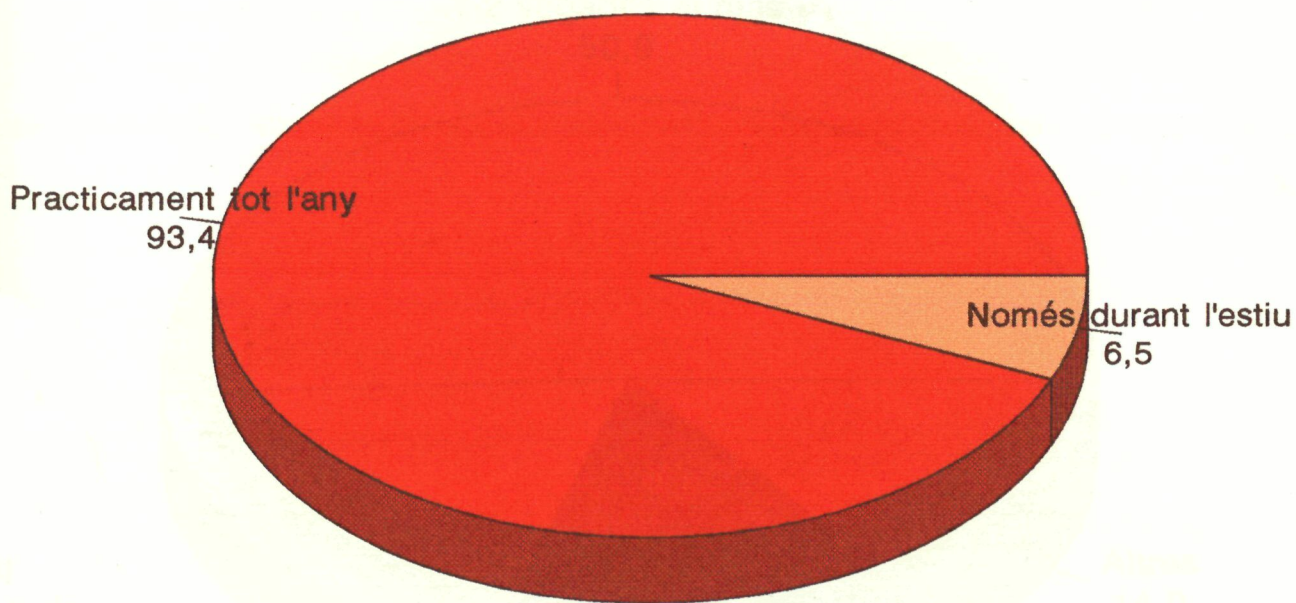
Rosa M. FRAGUELL i SANSBELLO

Girona, març de 1993.

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia.

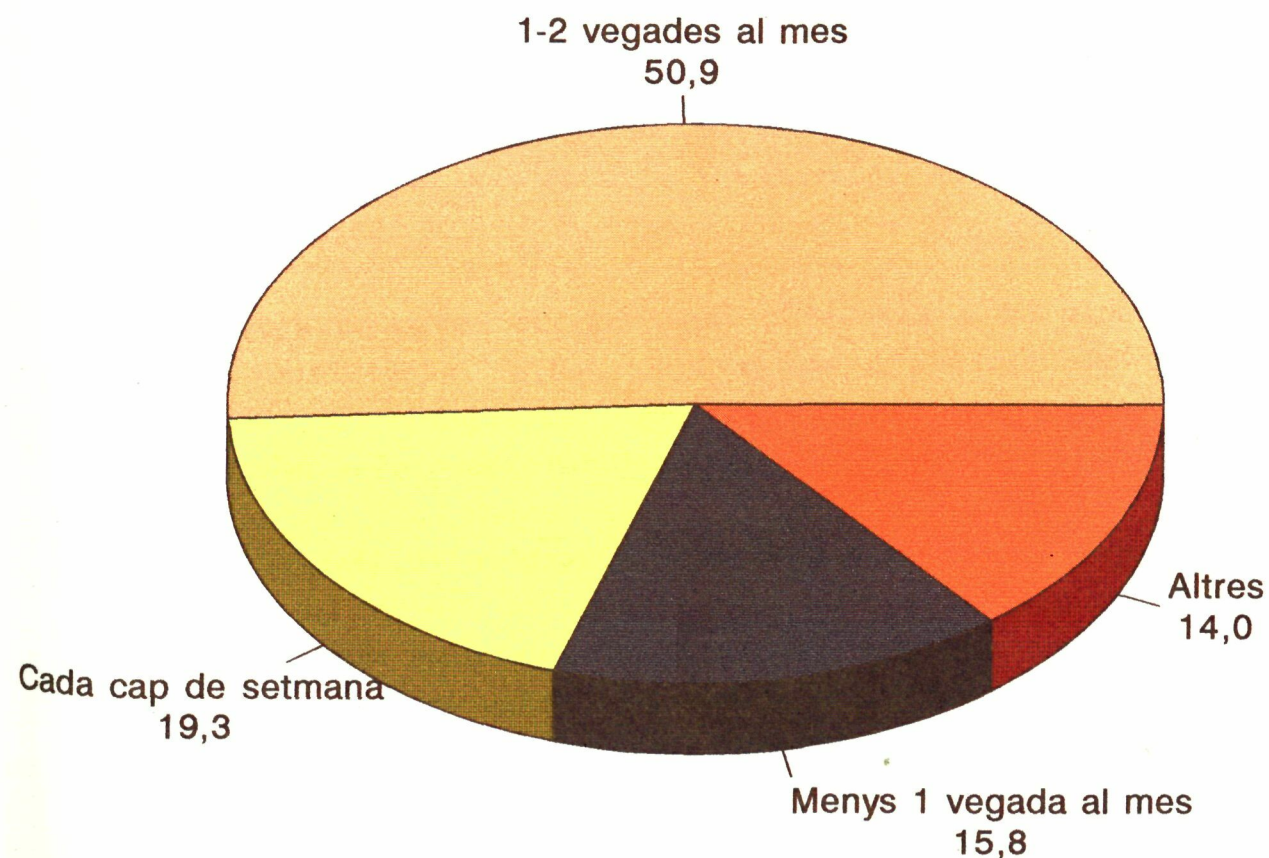

GRAFIC 52. FREQÜENTACIO DE LA SEGONA RESIDENCIA A LA SELVA DE MAR (%). 1992.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta sobre Turisme Residencial.

GRAFIC 53. FREQUËNTACIO DE LA SEGONA RESIDENCIA EN EL PERIODE NO ESTIVAL A LA SELVA DE MAR (%).1992.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta sobre Turisme Residencial.

3.3.4. RELACIO DELS USUARIS AMB LA LOCALITAT

El turisme residencial de la Selva de Mar està plenament integrat en la vida social de la vila, puix que manté bones relacions amb els selvatans i participa activament en l'organització de festes i activitats recreatives, essent aquests elements d'atracció una garantia per a una freqüentació més sovintejada, sobretot en el període hivernal, de llur segona residència. D'altra banda, però, genera pocs llocs de treball en els sectors del comerç d'alimentació, de bars i de restauració, en part també per la competència de l'oferta dels del Port de la Selva; tampoc són gaires els llocs de treball que es deriven del manteniment de les segones residències, sobretot pel que fa a la jardineria.

Totes aquestes afirmacions, referents a la demanda de la segona residència, s'han derivat de l'anàlisi de diferents aspectes de l'enquesta, que tot seguit amb dades que ho verifiquen anem a aprofundir:

El nivell d'integració dels segons residents enquestats de la Selva de Mar amb la localitat és molt alt, puix que només hi ha un 3,3% que manifesta no tenir cap tipus de relació amb els selvatans; d'altra banda, gairebé la totalitat diuen mantenir-hi relacions de tipus comercials i socials, sobretot. De dites dades, hom dedueix, tot comparant amb les altres localitats costaneres també objecte d'estudi de dit treball, que el tamany petit de la vila i la concentració de la urbanització són els factors claus del comportament amigable i d'acceptació de les dues comunitats (la turística i l'autòctona), així d'una relació oberta difícilment es generen conflictes de convivència, essent la millor garantia de manteniment d'un futur harmònic i a més, a mesura que a la ciutat les relacions socials es degraden, es

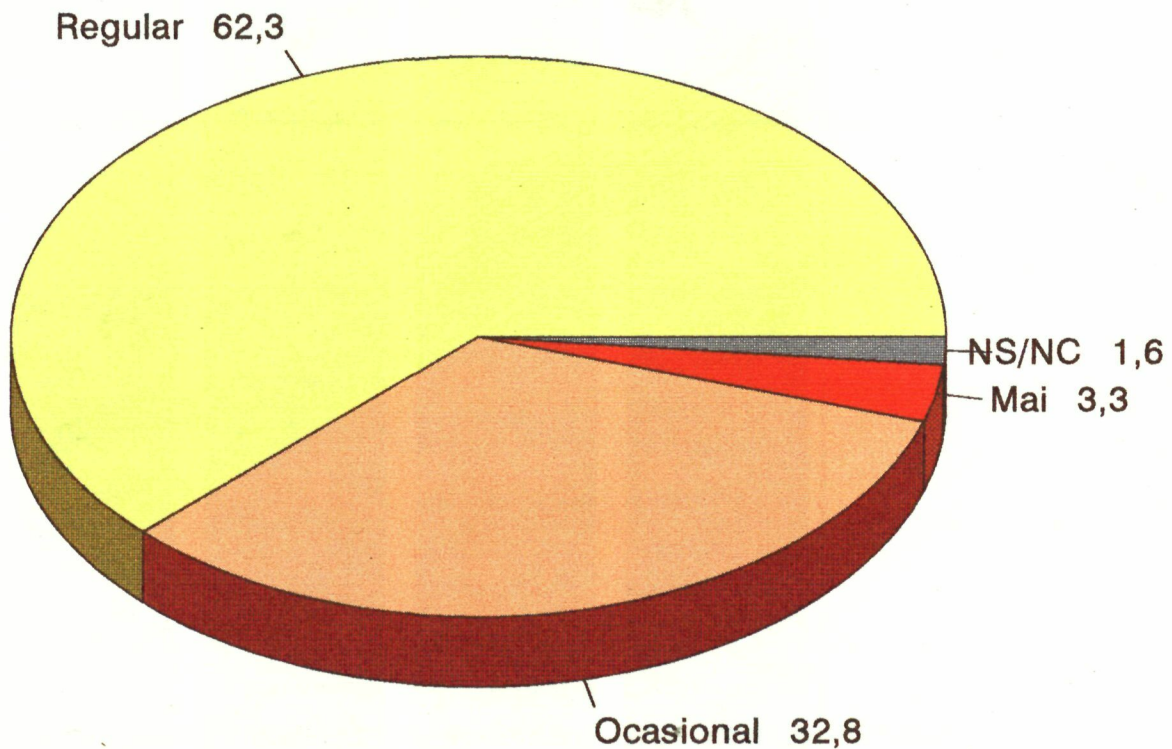
converteixen en factors de major atracció.

El nivell d'integració es reflecteix en la participació en la vida social de la localitat i pel que fa a aquest aspecte, tal com mostra el gràfic 54, es corroboren les dades apuntades abans, doncs, altre cop només el mateix 3,3% del segons residents enquestats reconeixen no participar-hi mai; pel contrari, més de la meitat diu participar-hi regularment i més d'una quarta part diu fer-ho de forma ocasional. Però, la participació en la vida social de la localitat no vol dir només com a espectador passiu, sinó que hom ha constatat la participació activa dels segons residents en l'organització d'activitats recreatives, tot estimulant l'ambient de festa i animació en la vila, sobretot a l'estiu, Nadal i Carnestoltes.

La participació unànime en la vida social de la localitat no la podem fer extensiva amb la mateixa intensitat pel que fa a la freqüentació dels comerços i locals de lleure de la Selva de Mar. Obviament, el tamany de la vila no permet tenir una oferta àmplia i competitiva², davant, doncs, del reduït ventall ofertat, el gràfic 55 mostra com la resposta dels segons residents de la Selva de Mar és de què més de les tres quartes parts freqüenten sovint els comerços d'alimentació, més de la meitat els bars i menys de la meitat els restaurants. D'altra banda, el desig de gaudir de tranquil·litat pot ser la causa de què els bars siguin dels que hi hagi una major proporció (13,1%) dels segons residents que diuen no freqüentar-los mai. Per altre part, la proximitat de la vila del Port de la Selva, amb una oferta més àmplia en comerços i locals de lleure fa que més de la meitat dels segons residents de la Selva de Mar els freqüenti sovint, establint una forta competència als de la Selva de Mar difícil de superar.

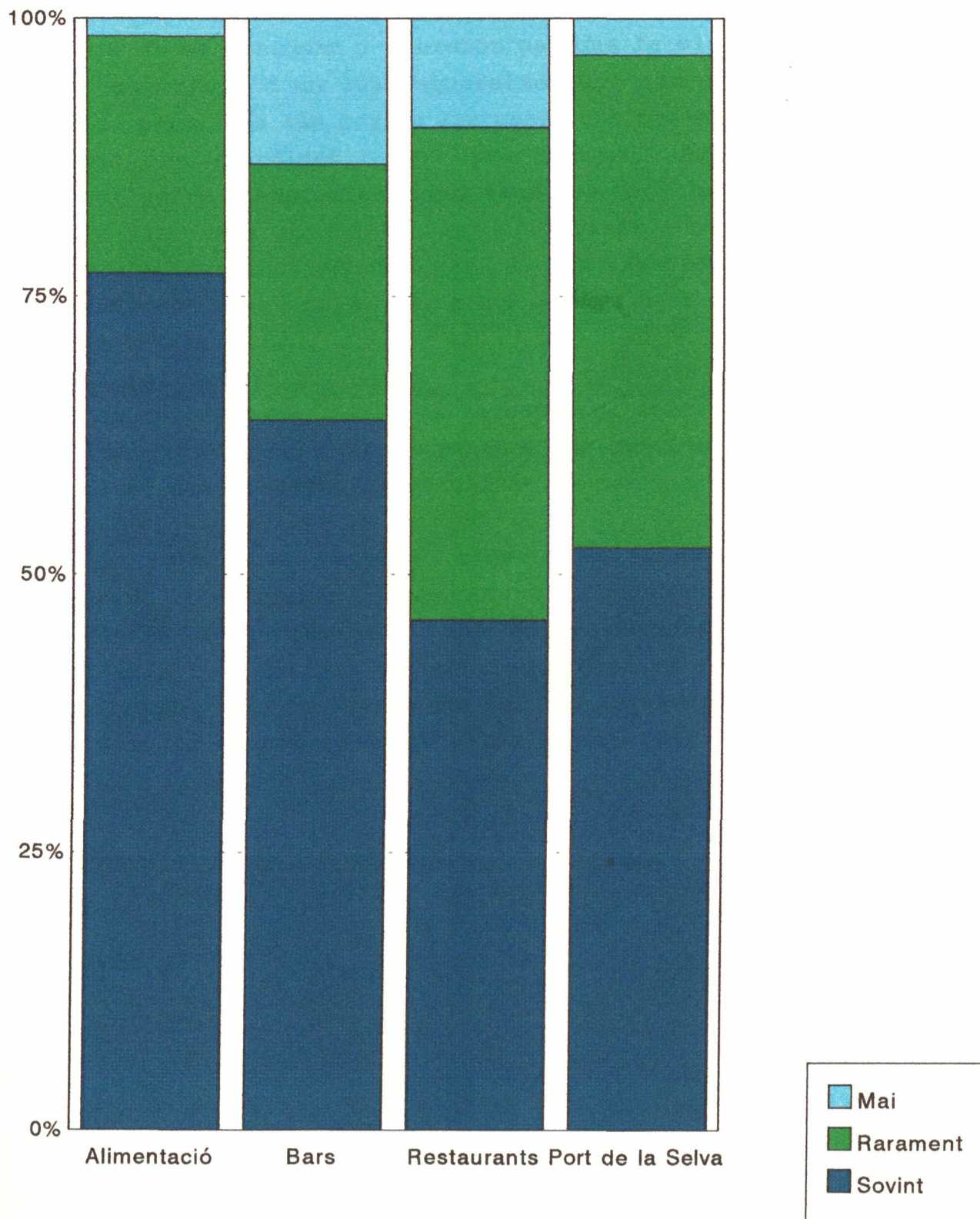
² L'any 1992, la Selva de Mar té oberts 4 comerços d'alimentació, d'estructura familiar tradicional, algun d'ells fins i tot folklòric i algun altre intenta ser competitiu en la qualitat i originalitat dels productes ofertats, però mai en els preus; 3 bars, de característiques i nivells de qualitat totalment diferents i 2 fondes-restaurants, de cuina casolana.

GRAFIC 54. PARTICIPACIO EN LA VIDA SOCIAL DE LA SELVA DE MAR (%). 1992.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta sobre Turisme Residencial.

GRAFIC 55. FREQUËNTACIO DELS COMERÇOS I LOCALS DE LLEURE DE LA SELVA DE MAR.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta sobre Turisme Residencial. 1992.

Si des del turisme residencial se'n deriven només que alguns pocs llocs de treball en el sector comercial i d'esbargiment, en el sector del manteniment de les segones residències la situació no és més encoratjadora, encara que la conjuntura és més favorable que en d'altres localitats turístiques que s'estudien en aquest treball. La tendència general és de prescindir dels serveis de manteniment i sobretot pel que fa als de jardineria, donat que menys d'un 10% requereixen dit servei; cal tenir en compte, però, que són poques les cases que poden necessitar dels serveis de jardiner, car pràcticament totes les cases entremetgeres i adossades només tenen un petit pati o jardí, que a més la cura d'aquest es converteix en una activitat d'entreteniment o d'oci, per a uns segons residents que habitualment viuen en un pis d'una gran ciutat.

I pel que fa al nombre de dones ocupades en la neteja de segones residències, hi ha un percentatge força superior, doncs més d'una quarta part de les segones residències requereixen dit servei (i pràcticament la totalitat és per a tot l'any).

En relació al règim de tinença de la segona residència, s'observa l'existència d'una certa correlació entre segona residència de propietat i una major demanda de serveis de jardineria i de neteja; pel contrari, quan la segona residència és de lloguer no n'hi ha cap que sol·liciti serveis de jardineria i de serveis de neteja menys d'una quarta part.

3.3.5. VALORACIO DE LA LOCALITAT PELS USUARIS

En general la valoració que fa el turisme residencial de la Selva de Mar tant des d'un punt de vista urbanístic, monumental, paisatgístic com de serveis turístics és força positiva. D'altra banda, però, hi ha un clar rebuig per tots aquells elements urbanístics moderns i que a més a més són objecte d'abandonament. Com arreu, l'aspecte valorat més negativament són els preus, però, fins i tot hi ha una certa acceptació d'aquests. Es considera que té deficiències en el grau de netedat i en les comunicacions. Els elements més desconeguts, per manca d'una bona canalització de la informació, són aquells localitzats fora del nucli. El paisatge, juntament amb els elements naturals menys degradats, i la tranquil·litat constitueixen els veritables puntals d'atracció de la Selva de Mar.

Aquesta caracterització, d'avaluació de l'oferta de la Selva de Mar, feta per la demanda residencial turística, s'ha deduït de l'anàlisi de diferents aspectes de l'enquesta que convé ampliar seguidament:

Hom ha destriat tota una sèrie d'elements i aspectes, uns més generals i d'altres més concrets, del municipi de la Selva de Mar, que han semblat significatius des d'un punt de vista turístic residencial, per tal de copsar la valoració que l'usuari de la segona residència fa del municipi i quin és el nivell de coneixement que té d'aquest. Valoració que es reflecteix en la taula 14.

TAULA 14. VALORACIO DELS SEGÜENTS ELEMENTS I ASPECTES DE LA SELVA DE MAR PER PART DELS SEGONS RESIDENTS ENQUESTATS, 1992 (%).

	MOLT POSITIVA	POSITIVA	NORMAL	NEGATIVA	MOLT NEGATIVA	NO HO CONEIX	NS/NC
1. EL POBLE	26,2	68,9	4,9	0,0	0,0	0,0	0,0
2. LA PLAÇA	11,5	57,4	24,6	6,5	0,0	0,0	0,0
3. EL CENTRE CULTURAL	9,8	44,3	29,5	14,8	0,0	1,6	0,0
4. EL TENNIS BRASCO	0,0	0,0	0,0	16,4	83,6	0,0	0,0
5. L'ERMITA DE S. SEBASTIA	31,2	29,5	34,4	4,9	0,0	0,0	0,0
6. TAULA DE LLADRES	8,2	32,8	31,1	4,9	0,0	23,0	0,0
7. EL PAISATGE	50,8	47,6	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0
8. EL CLIMA	21,3	60,7	18,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. FONT DELS LLEDONERS	49,2	41,0	8,2	1,6	0,0	0,0	0,0
10. EL SALT DE L'AIGUA	32,8	47,5	13,1	3,3	0,0	3,3	0,0
11. LA FONT ROVELLADA	4,9	16,4	19,7	0,0	1,6	57,4	0,0
12. LA RIERA	8,2	19,7	31,1	32,8	8,2	0,0	0,0
13. LA TRANQUIL·LITAT	47,6	34,4	16,4	1,6	0,0	0,0	0,0
14. LA GENT	26,2	52,5	21,3	0,0	0,0	0,0	0,0
15. LA SEGURETAT	39,3	57,4	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0
16. LA NETEDAT	3,3	29,5	44,3	22,9	0,0	0,0	0,0
17. LES COMUNICACIONS	4,9	49,2	27,9	14,7	3,3	0,0	0,0
18. ELS RESTAURANTS	4,9	41,0	45,9	3,3	0,0	4,9	0,0
19. ELS BARS	4,9	31,1	47,6	8,2	1,6	6,6	0,0
20. ELS COMERÇOS	1,6	14,8	70,5	13,1	0,0	0,0	0,0
21. ELS PREUS	0,0	4,9	47,6	42,6	4,9	0,0	0,0
22. LES FESTES POPULARS	27,9	60,7	9,8	0,0	0,0	1,6	0,0
23. LA VIDA NOCTURNA	9,8	34,4	39,4	1,6	0,0	14,8	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta sobre Turisme Residencial.

Quant a elements de tipus urbanístic la valoració que se'n fa de conjunt és positiva, gairebé per unanimitat (fins i tot, més d'una quarta part dels entrevistats avaluen al poble de la Selva de Mar com a molt positiu). L'element més ben preuat és la plaça del Camp de l'Obra, centre neuràlgic de la vila, més de la meitat la valoren com a positiva; però, per altre part, hi ha una minoria (menys d'un 10%) que l'avaluació que en fa és negativa per la permissibilitat que hi ha en l'aparcament de cotxes i en la construcció d'edificis moderns, que trenquen l'harmonia arquitectònica popular, és una resposta significativa de rebuig per tot allò que simbolitza el fenomen urbà.

També més de la meitat valora positivament l'existència d'un centre d'esbargiment (mal anomenat centre cultural), però, tanmateix en aquest cas hi ha una major proporció (14,8%) d'enquestats que en fa una valoració negativa, per raons d'infrautilització i de deixadesa, per altre part de difícil manteniment per a una localitat amb pocs ingressos.

Tots els entrevistats valoren al tennis Brascó negativament (fins i tot, més de les tres quartes parts la valoració que en fan és de molt negatiu), perquè és la imatge de la modernitat mal entesa pel que representa d'especulació, requalificació del sòl, arquitectura anti-estètica, abandonament, perill, en definitiva conflicte entre interessos privats i interessos turístics.

Pel que fa a elements de tipus monumental depèn de la localització d'aquests, en el sentit de si estan prop o no del nucli. Així l'ermita romànica de Sant Sebastià és valorada per més de la meitat dels enquestats com a positiva (àdhuc més d'una quarta part l'avalua com a molt positiva), tothom la coneix perquè està prop del poble i a més hi ha el cementiri municipal. En canvi a la Taula dels Lladres, tomba megalítica, emplaçada a un extrem del municipi, la desconeix gairebé una quarta part dels entrevistats, motiu que fa que només la valori positivament menys de la meitat.

Les dades reflecteixen que els elements més atractius són els naturals; òbviament, en un municipi com la Selva de Mar on la urbanització encara no hi ha fet grans destrosses, el paisatge constitueix un dels principals recursos turístics, així és que pràcticament la totalitat dels entrevistats el valora com a positiu (i la meitat com a molt positiu), aquestes són dades que suggereixen la necessitat de preservació de l'entorn verd. Tanmateix, el clima de la Selva de Mar, malgrat la tramuntana, és un altre dels atractius de la localitat, doncs hi ha més de les tres quartes dels enquestats que el valoren positivament.

Com a elements naturals concrets, la font dels Lledoners, localitzada al final del poble, és un dels més ben preuats, el joc entre l'aigua, l'arquitectura popular i la natura fan de dita font un indret d'excursió i de berenades pels turistes de la contrada, convertint-se en un punt d'atracció paradisiàc, pel que al voltant d'un 90% la valora positivament. Tanmateix, el salt de l'aigua del Molí, indret natural sense cap intervenció artificial, és valorat positivament per més de les tres quartes parts dels enquestats. Per altre part, la font Rovellada, darrerament accessible, però localitzada fora del nucli, és una gran desconeguda, més de la meitat dels entrevistats diuen desconèixer-la, pel que la dada és indicativa de què el municipi compta amb recursos naturals potencials, que amb una bona canalització de la informació es poden convertir en punts d'atracció per un turisme actiu.

Pel contrari, pel que fa a la riera de la Selva, malgrat el seu encant natural i arquitectònic tradicional, les empremtes humanes modernes (deixalles i escenari arquitectònic) progressivament l'han anat degradant fins a convertir-la en un espai (de mig poble en avall) no ben valorat per un 41% dels enquestats, aquesta dada suggereix, doncs, que és un espai que cal recuperar.

I en darrer lloc, respecte a aspectes generals i a serveis turístics de la Selva de Mar, cal dir que la valoració que se'n

fa varia molt dels uns als altres.

Més de les tres quartes parts dels enquestats consideren a la Selva de Mar una vila tranquil·la; essent la tranquil·litat l'aspecte més preuat, doncs gairebé la meitat avaluen la tranquil·litat de la Selva de Mar de molt positiva.

Es considera que té bona gent, els selvatans són valorats també positivament per més de les tres quartes parts dels segons residents.

Gairebé la totalitat consideren a la Selva de Mar una vila segura, aquest és un aspecte ben preuat pels segons residents que procedeixen de ciutats en les que la inseguretat urbana s'està incrementant i els comença a preocupar, sobretot pel que fa respecte als fills.

D'altra banda, no és considerada com una vila molt neta, doncs, prop d'una quarta part l'avalua com a bruta, per problemes derivats del servei d'escombraries, que es valora com a deficient en els mesos d'estiu. Però, també prop de la meitat considera que l'estat de netedat de la Selva de Mar és normal.

Per més de la meitat dels enquestats l'estat de les comunicacions de la Selva de Mar és positiu, malgrat que no gaudeix de transport públic; però, que d'altra banda els interessa que sigui així perquè restringeix l'accés a un major número de turistes i visitants. Els que valoren negativament l'estat de comunicacions de la localitat (18%) és més per qüestions referents a la funció polivalent que fa la carretera (de passeig i trànsit) i pel perill que això comporta, al servei deficitari de telèfons... que no de mancances en el transport públic.

L'opinió no és tan favorable quan es valoren els restaurants i, sobretot, els bars, doncs, menys de la meitat els avaluen positivament, un 45,9% pel que fa als restaurants i un 36% pel

que fa als bars. Però, l'opinió encara és menys favorable quan es valoren els comerços, puix que només els avaluen positivament un 16,4% i negativament un 13,1%.

L'aspecte considerat com a més negatiu són els preus, gairebé la meitat dels enquestats consideren que és un poble car; d'altra banda, però, també gairebé la meitat consideren que és un fet normal en poblacions de tamany petit.

Un altre element d'atracció són les festes populars, que són valuades positivament per gairebé la totalitat dels enquestats. En canvi, per uns segons residents amants de la tranquil·litat, hi ha un 14,8% que no l'interessa la vida nocturna de la Selva de Mar, no es valora negativament, però, és positiva solament per menys de la meitat.

4. SANT LLORENÇ DE LA MUGA

Sant Llorenç de la Muga segons el pintor Lluís Roura

A Sant Llorenç de la Muga
la pedra amb la pedra juga,

dovella l'arc dels portals
o es corba com una falç

quan les torres encintura.
Assoleix finor en l'altura

i corona amb capitells
les columnes i els mainells.

Prop dels llindars s'empedrissa
i bruna com la terrissa

s'arqueja en els ulls dels ponts,
para taula prop les fonts,

s'arrodoneix en les moles
i en absis i absidioles

mostra el cos turgent, daurat,
en perfecta trinitat.

Blanca o grisa, fosca o clara
amb les muralles empara

la vila, que el temps no venç...
Si la vetlla Sant Llorenç

perquè tothom la recordi,
cal enfilar-se a Sant Jordi

o baixar amb pas sensitiu
vora la cinta del riu

que canta, -tocata i fuga-,
per Sant Llorenç de la Muga.

Montserrat Vayreda (1984)

4.1. INTRODUCCIO

Un cop més ha semblat necessari, abans de passar a estudiar l'oferta i la demanda turística residencial de Sant Llorenç de la Muga, de fer una breu introducció a aquells elements que cofiguren el marc natural i humà del municipi, des d'una perspectiva històrica. Pel que fa a dita localitat no es donen dades referents a la importància segmentada de l'oferta de places d'allotjament turístic, doncs l'oferta turística residencial acapara el 100% del total.

4.1.1. EL MARC NATURAL

El municipi de Sant Llorenç de la Muga es localitza a la comarca de l'Alt Empordà, a la vall alta de la Muga; en les terres conegudes amb el nom de "terraprims d'Empordà" o també, les de ponent, com en el cas que ens ocupa, de "Garrotxa d'Empordà". A diferència de les altres terres empordaneses, aquesta zona es caracteritza per estar formada de lleus ondulacions de 100 a 200 metres d'alçària màxima, oferint externament un paisatge més monòton, més aspre i menys humanitzat que la plana, pròpiament dita.

La proximitat de les muntanyes, constituint un punt d'accés, per Albanyà, a l'Alta Garrotxa, fa que el territori de Sant Llorenç sigui molt accidentat (puig de Sant Ponç, 649 m alt, al nord; serra Cirera i roca de la Penya, al sud); el que trenca l'aspecte d'uniformitat, abans esmentada.

L'existència de pocs plans ha condicionat la permanència de boscos d'alzines sureres, pins i roures en bona part del terme municipal. Adhuc a l'anomenada roca de la Penya, s'hi troba un singular exemplar de càdec (*Juniperus oxycedrus*) sorgint

difícilment entre el roquissar.

La Muga és un riu pirinenc del baix sector oriental, que pel seu migrat cabal se'l inclou en el grup dels rius mediterranis; però, en els termes d'Albanyà i Sant Llorenç de la Muga, abans del pantà de Boadella, per l'accidentada topografia de dits termes, presenta tots els trets d'un petit riu de muntanya, augmentant el seu encant natural al dibuixar capriciosos meandres en el poble de Sant Llorenç, abans d'endinsar-se en el congost de la Muga Torta i el pantà.

L'abundància de recursos hídrics i les característiques geològiques faciliten la presència de fonts d'aigües medicinals. Ja des dels anys mil set-cents es coneixia la font sulfurosa, anomenada popularment font Pudosa, de Sant Llorenç de la Muga per les seves virtuts curatives; després de la guerra civil es va convertir en un dels principals elements d'atracció del turisme residencial.

La muntanya, el bosc, el riu i les fonts a Sant Llorenç de la Muga formen una combinació paisatgística perfecta als ulls dels turistes que hi decideixen fixar la seva segona residència.

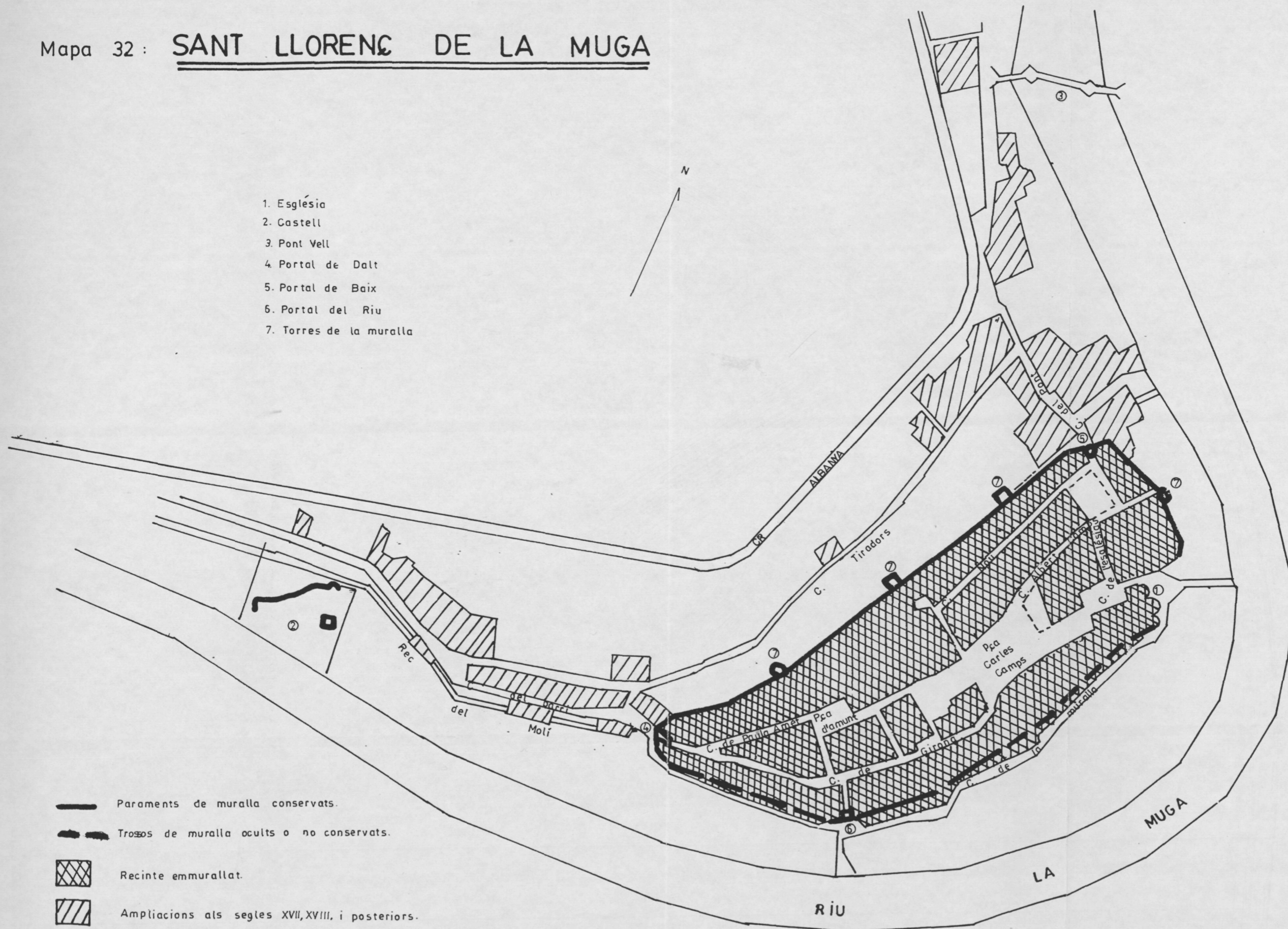
4.1.2. EL MARC HUMA DES DELS SEUS ORIGENS

La primera data coneguda sobre Sant Llorenç de la Muga és de l'any 972. Però, segons Marià de la Roca Baig Aleu (1972-73, p. 89), l'origen de la vila es remuntaria en la baixa època romana, format en una o varies cases de camp agrícoles, construïdes, en èpoques de pau, en el fons de la vall del riu Muga.

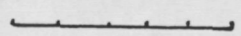
Teories apart, tot observant el plànol de la vila vella (mapa 32), de forma allargassat, paral·lel al curs del riu, per la seva riba esquerra, per la disposició de les illes de les cases,

Mapa 32 : SANT LLORENÇ DE LA MUGA

1. Església
2. Castell
3. Pont Vell
4. Portal de Dalt
5. Portal de Baix
6. Portal del Riu
7. Torres de la muralla

- Paraments de muralla conservats.
- Trossos de muralla ocults o no conservats.
- Recinte emmurallat.
- Ampliacions als segles XVII, XVIII, i posteriors.

 50 m.

separades pels carrers i places, deduïm que la planta de la vila de Sant Llorenç de la Muga és d'origen medieval. El perímetre de la vila emmurallada és de forma elíptica, amb un únic centre ocupat alhora pel poder civil, eclesiàstic i comercial. Els carrers, en general, són estrets; els principals, més amples i llargs, segueixen un traçat paral·lel al riu i els secundaris, més curts i estrets, gairebé només permeten l'ús de vianants, són perpendiculars als anteriors; les places no són recintes independents dels carrers, sinó aixamplaments molt relacionats amb ells.

La tipologia dels habitatges, que es desenvolupen al llarg dels carrers del nucli, sol ser la de cases de planta de tipus gòtica, és a dir, rectangular (façana estreta i fondo llarg), entremitgeres i construïdes a línia de façana, amb un hort, moltes de les que es localitzen en els carrers perifèrics, tocant a muralles, en la part posterior. Generalment són de planta baixa i un o dos pisos, la planta baixa era destinada a estables, celler i per a tenir-hi el carro i els estris del camp, el pis a l'habitatge familiar i les golfes, si hi ha el cas, a magatzem de gra i farratge.

La localització de la vila de Sant Llorenç de la Muga obeeix a raons estratègiques, a diferència d'altres viles empordaneses, que coronen els cims dels pujols, Sant Llorenç de la Muga amb prou feines sobresurt del mig dels sembrats i boscos. L'assentament de la part vella de la vila en la vall, en l'interior d'un marcat meandre del riu Muga, per la seva riba esquerra, abans del congost de la Muga Torta, gaudeix d'un bon sistema defensiu; doncs, per un costat està voltada de muralles, a més el riu reforça tota una banda de la defensa i per un altre està dominada, fora del recinte emmurallat, pel castell i per la torre de guaita¹, al damunt d'un turó pròxim i des d'on es realitzava una magnífica observació i vigilància de la vila, de la vall i del congost.

¹ Coneguda popularment pel nom de la torre del Moro, la primera nota escrita que hi ha sobre dita torre data de l'any 1291, però, llur construcció deu ser molt anterior, quan el seu mateix nom ja ho indica.

L'existència d'un conjunt monumental medieval remarcable, format per: les muralles, els casals i l'església romànica, en l'interior del recinte emmurallat i el castell, un parell de ponts al damunt del riu Muga i la torre de guaita, a extramurs, i a més la gran quantitat d'ermites d'estil romànic que hi han escampades pel terme municipal, ens explica la importància de Sant Llorenç de la Muga en dita època i que fos escenari de plets i baralles pel seu domini.

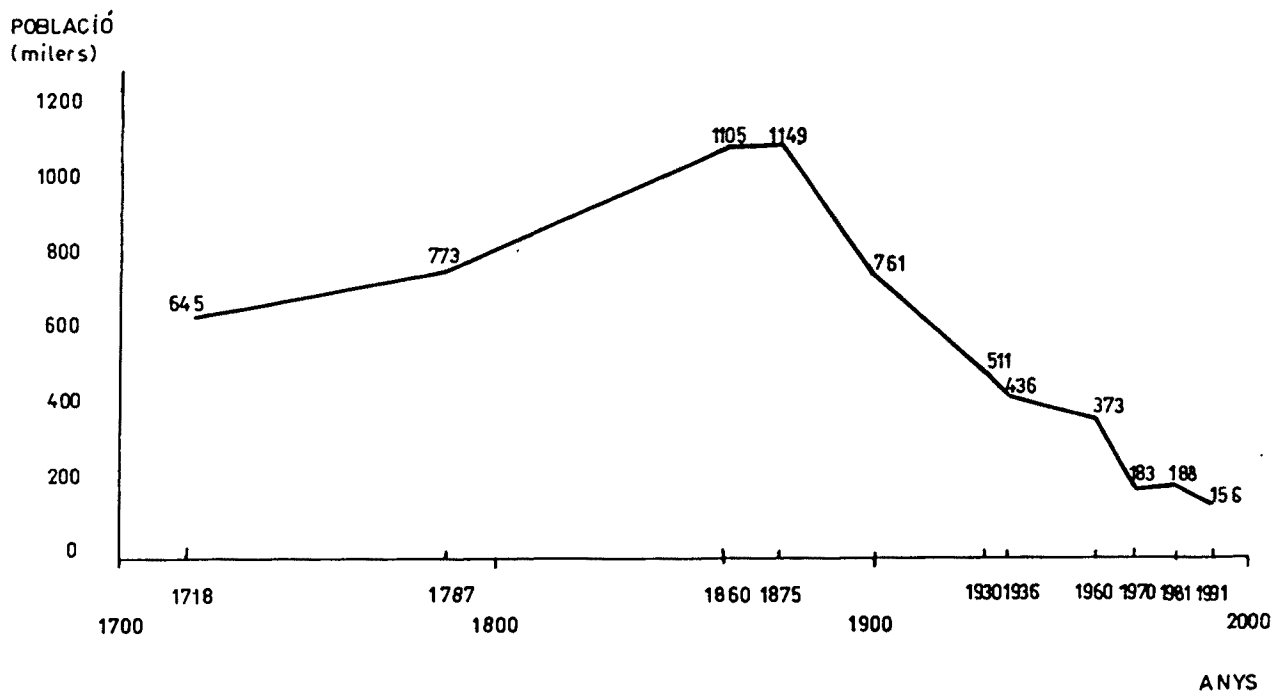
El fet és que la vila i el territori de Sant Llorenç va canviar diverses vegades de mans: des de mitjans del segle XII era d'Arnau de Llers i de la seva família i, després d'una venda al rei Jaume I, a finals del segle XIII va passar a les mans de la poderosa família Rocaberti, que mantingueren la senyoria de la baronia de Sant Llorenç de la Muga fins a la fi de l'Antic Règim. Durant tots aquests anys se'l hi concediren tota una sèrie de privilegis com franquesses i una fira anual, que impulsaren la seva prosperitat.

L'estructura dels carrers i places i els elements típics de l'Edat Mitja, testimonis del passat feudal, es mantingueren fins ben entrat el segle XVIII. Però, les cases de l'interior del recinte emmurallat es renovaren gairebé totes, constant en les llindes dates dels segles XVII i XVIII, prova de dita renovació. L'església parroquial, malgrat va conservar l'estructura romànica, també fou modificada.

El gràfic 56 il.lustra el creixement poblacional de Sant Llorenç de la Muga des del segle XVIII fins a l'actualitat, evolució a la qual es fa referència en els paràgrafs següents:

Paral·lelament a aquesta renovació interior i per fer front a l'augment de la població, puix que en 69 anys hi ha un increment de 128 habitants (0,3% anual), assolint-se els 773 habitants, l'any 1787, es formaren dos eixamples fora muralles, d'estructura lineal, l'un, junt al portal de Dalt, seguint el camí d'Albanyà, i l'altre, immediat al portal de Baix, en el camí de Llers i Figueres.

GRÀFIC 56 :EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ A ST. LLORENC DE LA MUGA

FONT : Elaboració pròpia a partir de les dades extretes de la Gran Enciclopèdia Catalana i Padró d'Habitants (R.M.Fraguell, 1992)

Al llarg dels segles XVII i XVIII, les activitats primàries, centrades en el conreu de cereals, farratges, vinya i oliveres, en la cria de bestiar i en l'explotació forestal (de l'alzina surera, sobretot), perden importància davant les activitats menestrals, que assoleixen un gran desenvolupament. Marià de la Roca Baig Aleu fa un buidatge dels llibres del registre parroquial (1972-73) i denota un cert predomini dels oficis relacionats amb els teixits de llana (paraires, cardadors, tintorers, teixidors, filadores...) en el segle XVII, convertint-se en majoria en el segle XVIII.

Aquest procés d'industrialització i d'impuls de les activitats artesanals culmina amb la construcció de la "Real Fàbrica d'Artilleria de Sant Sebastià" en el marge esquerra del riu Muga, més avall de la vila, en temps de Carles III d'Espanya, aprofitant unes mines de ferro properes; per altre part, sembla que abans de la construcció de dita farga n'existia una altra, junt al riu, fora de la vila i en direcció a Albanyà, encara que no es dedicava a material bèl·lic. La cèlebre foneria de canons i projectils de guerra va tenir una vida molt curta, fou destruïda pels francesos l'any 1794, contribuint a que aquesta zona tingués un paper important en la Guerra Gran, en les anomenades batalles de Sant Llorenç de la Muga; avui, però, les ruïnes d'aquesta important farga bèl·lica han quedat sepultades sota les aigües de la cua del pantà de Boadella.

Durant el segle XIX, la població manté el mateix ritme de creixement, assolint-se, l'any 1875, el major número d'habitants de tota la història de Sant Llorenç: 1.149. Entre els anys 1787 i 1860 l'índex de creixement anual és de l'ordre del 0,6%. Malgrat aquest creixement poblacional, Sant Llorenç de la Muga perd importància, degut al desenvolupament dels centres industrials moderns, pel que la petita indústria va desaparèixer de mica en mica i les activitats primàries suplantaren a les manufactureres. Però, la prosperitat agrícola, gràcies en bona part al vi, a l'olivera i sobretot al suro, compensa la forta crisi industrial fins cap a finals de segle, permetent mantenir un coeficient alt

de natalitat.

En el darrer quart de segle, Sant Llorenç de la Muga, com tots els altres pobles dels terraprimms de l'Alt Empordà, inicia la seva decadència², produïda en primer lloc per la crisi de la indústria suro-tapera, així com també per la fil.loxera, que matà la vinya, i més tard per la desvaloració de l'olivera. Com a conseqüència, el procés demogràfic de Sant Llorenç de la Muga ha estat constantment regressiu; des de l'any 1875 fins al 1900 la pèrdua de població és considerable, de 388 habitants (1,3% anual), per l'emigració de la gent a Figueres, Barcelona i França.

Sant Llorenç en el segle XX manté la tendència del despoblament progressiu. La guerra civil i la postguerra no hi tenen uns efectes especials, ans al contrari, es converteix en un lloc de refugi proper a la frontera.

La disponibilitat de cases buides, juntament amb l'atractiu de la vila, quant al seu component històric-arquitectònic, sortosament ben conservat, malgrat els atacs bèl·lics soferts, genera un nou recurs: el turisme residencial, iniciat poc després de la guerra civil, a ran de les fonts d'aigües medicinals. En l'actualitat poques cases resten abandonades, fins al punt de què es pot parlar de crisi d'habitatges turístics, cercant-se solucions, no sempre encertades, d'urbanitzacions fora del nucli totalment alienes al model emprat fins ara.

Tot i així, les últimes dades són indicatives de què Sant Llorenç es manté en la tònica regressiva, doncs en l'any 1991 s'assoleix el baix número de 156 habitants; ha perdut, respecte l'any 1875, ni més ni menys que el 86,4% de llur població.

Obviament, la segona residència no ha ajudat a reeixir la malmesa economia de Sant Llorenç de la Muga, els pocs llocs de

² Sant Llorenç de la Muga forma part de la franja del pediment pirinenc (les Salines-l'Albera-serra de Roda), d'economia suro-vinícola, més afectada per la baixa demogràfica.

treball que ocupa en la construcció i en els serveis no són suficients per a dinamitzar el creixement demogràfic. A més la proximitat amb la capital comarcal, Figueres, de la qual només en dista uns 16 quilòmetres, priva de què s'hi puguin desenvolupar els serveis i el comerç, ans al contrari, en la mesura que disminueix la distància-temps també disminueix l'oferta terciària i, com a exemple, de cinc comerços oberts anys enrera només en resta un.

4.2. LA IMPLANTACIO ESPACIAL DE L'OFERTA RESIDENCIAL TURISTICA

En aquest capítol d'anàlisi de la segona residència de Sant Llorenç de la Muga, referit a la implantació espacial de l'oferta residencial turística, s'estudien aquells aspectes relacionats amb el procés històric de creació de la segona residència, de llur localització respecte al nucli preexistent i tipologia arquitectònica. Les dades aconseguides de diferents fonts d'informació (cadastre d'urbana, observació directa i via oral), confrontades entre si, han servit com a documentació de base per a la redacció del text i per a l'elaboració dels mapes que l'acompanyen, com a informació visual complementària.

4.2.1. EL PROCES DE CREACIO I DE LOCALITZACIO DE LA SEGONA RESIDENCIA

Des de sempre, Sant Llorenç de la Muga ha comptat amb una gran oferta de cases buides, en un primer moment les localitzades dins del nucli han estat rehabilitades i adaptades com a segones residències, tot barrejant-se entremig dels habitatges principals. Quan les cases velles de dins del nucli comencen a escassejar, es construeixen cases de nova planta fora d'aquest, despreciant l'oferta de masos abandonats que hi han escampats pel terme municipal, són segones residències de qualitat pel que fa a la disponibilitat d'espai, però que trenquen la imatge tradicional mantinguda fins els anys setanta. L'especulació i l'augment del preu del sòl fa que en els anys vuitanta es realitzin les primeres promocions de segones residències, introduint les noves tipologies d'habitatges horitzontals, associats a majors densitats. A partir d'aquí la degradació de Sant

Llorenç de la Muga, fora del nucli, esdevé ja una realitat.

Aquest epígraf, explicatiu de l'oferta residencial turística a Sant Llorenç de la Muga, s'ha deduït de l'anàlisi de les dades recollides del cadastre d'urbana i del treball de camp, que tot seguit convé ampliar:

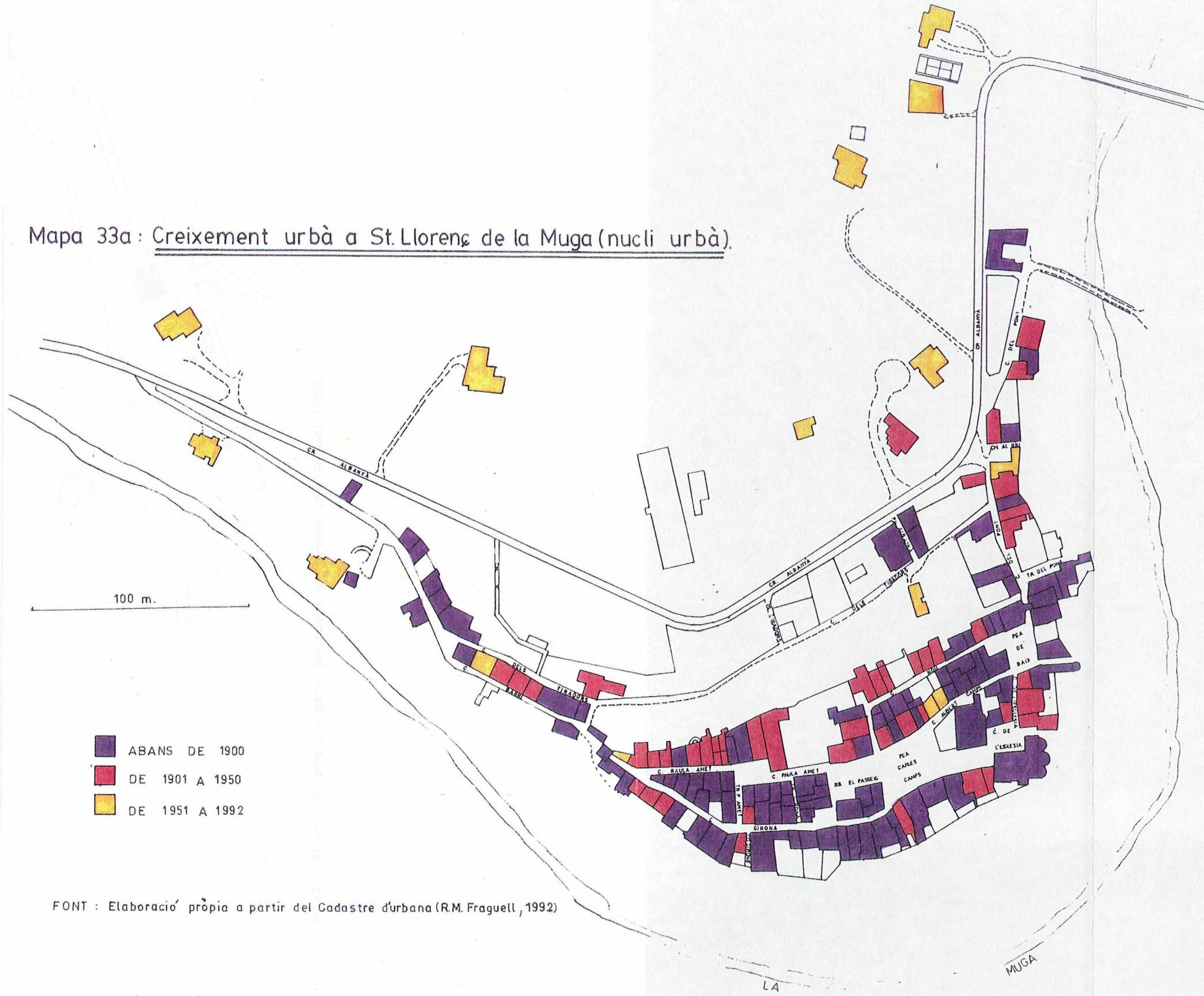
El desenvolupament del turisme residencial a Sant Llorenç de la Muga s'inicia força aviat, doncs tot just acabada la guerra civil es formen ja les primeres colònies d'estiuejants, atrets pel renom de les aigües sulfuroses de la font Pudosa i de les seves propietats guaridores.

La manca de places hoteleres ha esdevingut un estímul important en la construcció de segones residències; però, que en un primer moment no ha desencadenat un creixement expansiu del nucli preexistent, sinó que ha ajudat a frenar el procés de degradació iniciat en molts habitatges abandonats, per l'emigració de la població autòctona. Pel que a diferència d'altres localitats turístiques de la costa, i tal com palesa el mapa 34a i b, la segona residència a Sant Llorenç de la Muga preferentment ha cercat emplaçaments dins del nucli vell, entremig dels habitatges principals; el que ha fet, que des de sempre, no s'hagi donat una discriminació espacial de la segona residència.

Tal com ja s'ha vist en el capítol anterior, el passat històric de Sant Llorenç de la Muga ha estat molt ric i ha dotat a la vila de cases força antigues, fenomen que queda reflectit en el mapa 33a, i especialment valorades pels primers segons residents, perteneixents a les classes mitges professionals urbanes, que es decanten per la recerca de les cases entremitgeres més velles de dins del nucli, dels segles XVII i XVIII, sobretot, i també del XIX, dotades d'elements

Mapa 33a: Creixement urbà a St. Llorenç de la Muga (St. Antoni)

Mapa 33a: Creixement urbà a St. Llorenç de la Muga (nucli urbà).

FONT : Elaboració pròpia a partir del Cadastre d'urbana (R.M. Fruquell, 1992)

Mapa 33b : Creixement urbà a St. Llorenç de la Muga (St. Antoni)

FONT : Elaboració pròpia a partir del Cadastre d'urbana (R.M. Fraguell, 1992)